

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt antrieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2020 m. lapkričio 13 d.

Nr. 42 (1400)

Druskininkiečiai pagerbė partizanų atminimą

Gintautas KAZLAUSKAS

Prasidėjus Atgimimui ant aukšto Mergelės Akių ežero kranto buvusių tremtinių ir politinių kalinių iniciatyva ir pastangomis pastatytas memorialas žuvusiems ir saugumo rūsiuose nukankintiems partizanams, kurių kūnai būdavo sumetami į ežerą.

Tremtinių ir jaunųjų šaulių atstovai, atlikę savo pareigą prie „Mergelės Akių“ memorialo

Tradicškai Visų Šventųjų dienos išvakarėse buvusios tremtinės sutvarko memorialo, kuriam prigijo „Mergelės Akių“ pavadinimas, aplinką, uždega žvakutes, padeda gėlių. Nepaisant pandemijos, ši tradicija kartu su jaunųjų šaulių atstovais pratęsta ir šiais metais.

Deja, vieno pagrindinio renginio, skirto partizanų pagerbimui, dėl koro-

naviruso negalėjome organizuoti. Tai – renginys „Nakties muziejus“, kurį nuo 2010 m. gegužės mėn. viduryje prie „Mergelės Akių“ memorialo Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dienos proga organizuoja Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejus.

Šis renginys ypač populiarus tarp

jaunimo, paskutiniaisiais metais jame susirinkdavo iki 500 dalyvių. Tikimės, kad koronavirusas ilgai neužsisbus ir nuo kitų metų prie „Mergelės Akių“ memorialo ne tik bus uždegtos žvakutės ir padedamos gėlių puokštės, bet vėl skambės buvusių tremtinių choro ir moksleivių ansamblių atliekamos partizanų dainos.

Apie gyvenime sutiktus žmones

Jurgis USINAVIČIUS

Stanislovas Ulinskas gimė labai toli nuo Lietuvos – Jakutijoje, Oliokminsko mieste, pačią šalčiausią 1949 m. sausio 18 d., kai buvo užšalusi Lena. Upė, nutekanti į Laptevų jūrą. Taip tėvai sakė. Tai pirma apie juos, Stanislovo senelius ir tėvus iš Plėgių kaimo, Lukšių valsčiaus, Šakių rajono. Seneliai turėję net 72 hektarus derlingos žemės, dirbę ją, auginę vaikus ir net negalvoję, kad gali ateiti toks metas, jog per valandą viso to gali netekti: savo žemės, savo kiemo... Visko, kas per vargą užgyventa. Ir išgirsti niekada negirdėtą žodį: buožė!

Iš namų išvažiavo pusnuogiai

Ankstus 1941 m. birželio 14-osios rytas. Ulinskų kieme – Lukšių valsčiaus viršaitis, du šautuvėti rusų kareiviai ir vienas lietuvis. Viršaitis mandagus. Senajam Petruil Ulinskui, Stasiuko tėvui, aiškina, kad rusai rengia mokymus, o jų sodyba kliudysianti, todėl reikia tuojau pat iš jos išvažiuoti ir šio to kelioms dienoms pasiimti. Kur?

Iš ganyklos grįžta trylikametis vyresnysis sūnus Juozas (g. 1928 m.). Ulinskai pasimetę. Kitas lietuvis, už viršaitį griežtesnis, rėžia: buožės esat – greičiau. Ir kareiviai ima raginti: jiems įsakyta. Nedidelis sunkvežimis kieme. Valanda – ir į nežinomą kelionę. Jiems įsakyta... To Lietuvoje dar nebuvo, kad

žmogus ne savo noru važiuotų iš savo namų.

Nors senojo Ulinsko ausis buvo nugirdusi, kad Rusijoje esąs kažkoks šaltas Sibiras ir nusikaltėlius į jį mirti grūda. Bet kuo jie, Ulinskai, būtų nors kiek nusikalte? Negi juos be jokios kaltės kažkur gali vežti?.. Nieko apie tai nežinojus...

O Ulinskų sodyboje neprašyti, nekviesti svečiai patys nežinia ko ieško, ar sau šį tą ima, ragina, meta į sunkvežimį, laiko nesą... Kad nors šaukštą galėtų pasiimti... Ir nuveža juos penkis į Pilviškių geležinkelio stotį. Ten ir vagonų jau esama...

Taip jie pusnuogiai iš savo namų ir išvažiavo. Į Vilnių, paskui Vileiką. Ten

Petrą Ulinską į kitą vagoną nuvarė ir nesakė kodėl. Tada ir šešiolikametis Juozas viską suprato, kad jų laukia nežinoma, baisi kelionė, kad išlikti gyviems bus sunku. Ir tikrai, jis vienintelis iš Ulinskų ten teišgyveno...

Taip ir liko Oliokminske

Iš Naujosios Vilnios – į Rytus. Mokantys rusiškai jau Baltarusijoje išgirdo Levitaną plyšojant, kad fašistinė Vokietija iš pasalų užpuolusi taikingą Sovietų sąjungą, kad... kad prasidėjęs didysis tėvynės karas. Bet tremtinių ešlonas riedėjęs vis toliau ir toliau iki pat Altajaus, o išsikrauti paraginę stotyje keistu Bijsko pavadinimu.

(keliamo į 8 psl.)

Nepamiršta tragiško likimo poetė

Šiomet minime Lietuvos partizanės, vienos žymiausių rezistencijos poečių Dianos Glemžaitės 95-ąsias gimimo metines.

Aukštaitijos dukra

Diana Romualda Glemžaitė gimė 1925 m. spalio 29 d. Zarasų apskritys Degučių valsčiaus Degučių kaime, Mykolo ir Onos Glemžų šeimoje. Tėvas Mykolas Glemža buvo miškininkas, tad nenuostabu, kad savo pirmagimei suteikė Dianos – miškų ir medžioklės deivės vardą.

Diana, baigusi Pandėlio pradžios mokyklą, išvyko mokytis į Rokiškį, o karo metais tėvams persikėlus į Palėvenėlę mokėsi Kupiškio gimnazijoje. Dar vaikystėje pradėjo skleistis jos meniniai gabumai. Ji gražiai piešė, kūrė eiles, tapo pripažinta mokyklos poete.

Baigusią gimnaziją D. Glemžaitė jos krikšto tėvas Jonas Glemža kalbino kartu trauktis į Vakarų, bet Diana nusprendė pasilikti Lietuvoje ir 1944 m. įstojo į Kauno universiteto Filologijos fakultetą, studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, tuo pačiu metu lankė Kauno taikomosios dailės institutą, mokėsi piešimo ir tapybos. Kaune ji gyveno tėvo pusbrolio šeimoje Žaliakalnyje.

Studijuodama palaikė ryšius su gimtųjų apylinkių partizalais. Parvažiuodama namo nuolat su jais susitikdavo.

Netekčių paliesta

1945 m. balandžio 25 d. už bendradarbiavimą su partizalais sovietų saugumas suėmė jos tėvą Mykolą Glemžą, iš pradžių kalino Panevėžio kalėjime, o paskui išvežė į Komijos lagerį. 1947 m. pavasarį MGB pradėjo sekti ir D. Glemžaitę.

(keliamo į 4 psl.)

R. Juknevičienė: Europa turi būti pasiruošusi atremti informacines atakas, o istoriniai faktai negali būti iškraipomi

Europos Parlamento (EP) narė, parlamentinės grupės „Europos Atminčiai“ vadovė Rasos Juknevičienės iniciatyva spalio 27 d. surengta nuotolinė diskusija su Europos Komisijos vicepirmininke, atsakinga už Vertybes ir skaidrumą, Vera Jurova (Čekija) apie Europos atsparumą dezinformacijai, ypač kalbant apie istorinės atminties faktų iškraipymą, sąmoningai siekiant suklaidinti ir sukiršinti Europos šalių visuomenes. Išskirtinis dėmesys diskusijoje skirtas Parlamente priimtų rezoliucijų įgyvendinimui. Konkrečiai aptartas 2019 m. rugsėjo 19 d. EP rezoliucijoje „Dėl Europos atminimo svarbos Europos ateičiai“ numatytų priemonių įgyvendinimas.

Pasak R. Juknevičienės, istorinių faktų iškraipymas turi būti vertinamas kaip hibridinių atakų dalis, kėsintis į bendrąsias Europos vertybes, paremtas istorine atmintimi ir solidarumu. Diskusija glaudžiai susijusi su Europos Demokratijos veiksmų planu, kurį rengia Europos Komisija, ir Skaitmeninių paslaugų teisės aktų paketu.

EK vicepirmininkė V. Jurova pristatė būsimo Europos Demokratijos veiksmų plano metmenis ir Skaitmeninių paslaugų teisės aktų paketą. Ji pažymėjo, kad ketinama apibrėžti dezinformacijos sąvokas bei numatyti priemones dezinformacijos prevencijai, apsaugoti rinkimų sistemas ir nepriklausomą žiniasklaidą. Ji pakvietė EP narius, pilietinę visuomenę, akademinę bendruomenę ir IT specialistus suvienyti pajėgas bendram darbui.

ES parengtas Skaitmeninių paslaugų įstatymo paketas padidins galimybes atpažinti terorizmo, radikalaus ekstremizmo ir kitus nelegalaus turinio atvejus, didesnę socialinių platformų atsakomybę už turinį. Komisija atsakingai siekia rasti tinkamus sąvokų apibrėžimus, aiškiai atskirti dezinformaciją nuo netikslios informacijos ir išorės įtakos.

Pasak grupės „Europos Atminčiai“

vadovės R. Juknevičienės, istorija priešiška nusiteikusių nedemokratiškos ES kaimynių dažnai naudojama kaip hibridinis ginklas siekiant tarp Europos valstybių skleisti nesantaiką ir įtampas. Išorės jėgos kišasi į demokratiškas valstybių gyvenimą, dažnai pasinaudamos vietiniais veikėjais, socialiniais tinklais ar žiniasklaidos priemonėmis.

„Turime būti budrūs dėl šių iššūkių ir sukurti atitinkamas priemones, padedančias sustiprinti Europos atsparumą, – sakė EP narė.

Europos Parlamentas dar 2009 m.

pirmą kartą prabilo apie būtinybę stiprinti bendrąją Europos atmintį, priimdamas Rezoliuciją „Dėl Europos sąžinės ir totalitarizmo“. Šios kadencijos Parlamentas žengė dar vieną žingsnį 2019 m. rugsėjo 19 d. priimdamas rezoliuciją „Dėl Europos atminimo svarbos Europos ateičiai“. Šis EP dokumentas sulaukė ypač neigiamos reakcijos iš Kremliaus.

EP narė pabrėžė: „Esu įsitikinusi, kad ES valstybės būtų sulaukusios dar daugiau grasinimų ir dezinformacijos atakų keršijant už šios Rezoliucijos priėmimą, jei ne išskirtinė situacija pradedus „Covid-19“ pandemijai, atitraukusiai dėmesį į jos valdymą“.

2019 m. EP rezoliucijoje numatyti konkretūs pasiūlymai šalims narėms ir Komisijai. Pavyzdžiui, ugdyti Europos piliečių atsparumą melagingai, istorinius faktus iškraipiančiai informacijai per visuomenės švietimą – totalitarinių režimų analizę įtraukiant į mokymosi programas.

Siūloma minėti ne tik Rugsėjo 23 d. – Europos istorinės atminties dieną, skirtą pagerbti totalitarinių režimų aukas, bet ir Gegužės 25-ąją, pavadinant ją Tarptautine Herojų, kovojusių prieš totalitarinius režimus, diena ir siejant ją su Aušvico kalinio-sa-

vanorio Vitoldo Pileckio mirties baismės įvykdymo data komunistinėje Lenkijoje. Rezoliucijoje siūloma remti istorinės atminties projektus ir stiprinti „Europa piliečiams“ programą. Dokumente išryškintas nepakantumas neapykantos kurstyti, smurtui bei visų totalitarinių režimų šlovinimui viešosiose erdvėse ir socialinėse platformose.

„Praėjus metams po Rezoliucijos priėmimo privalome kalbėti apie joje išsakytų pasiūlymų įgyvendinimą. Pagrindinis klausimas – kaip bendromis pastangomis galime sustiprinti Europos atsparumą dezinformacijai. Ji yra hibridinių grėsmių dalis, kelianti pavojų mūsų bendroms vertybėms ir Europos solidarumui“, – sakė EP narė.

V. Jurova, kuri taip pat turi gyvenimo totalitarinėje sistemoje patirties, laikosi griežtos pozicijos, kad negalima savaip interpretuoti istorijos faktų: tiek dėl Antrojo pasaulinio karo, tiek dėl Molotovo–Ribentropo pakto, tiek dėl Holokausto. EK vicepirmininkė taip pat patikino, kad EK pritaria istorinės atminties projektų finansavimui naujajame ES biudžete.

Diskusijoje dalyvavo EP nariai iš įvairių frakcijų: Lietuvos atstovai Andrius Kubilius ir Juozas Olekas, taip pat Sandra Kalnietė ir Dace Melbarde iš Latvijos, Vlodziemėž Cimoševič iš Lenkijos, Vokietijos, Čekijos, Vengrijos, Ispanijos parlamentarai.

Apie pandemiją ir drąsą

Andrius NAVICKAS

Tikrai nesu drąsus žmogus. Na, o pastarosiomis savaitėmis tapau dar atsargesnis. Vengiu bet kurio nebūtinio socialinio kontakto, stengiuosi, vos peržengęs namų duris, užsidėti apsauginę kaukę. Nekenčiu jos, dusina, krenta nuo nosies, sunkiai telpa ant barzdos, tačiau vis taisyti ir kenčiu. Be būtino reikalo nevažiuoju net tėvų aplankyti. Kalbamės kasdien telefonu po kelis kartus, aiškinuosi, ar nieko netrūksta, bet, kol nėra būtinybės, stengiuosi vengti gyvo bendravimo.

Be abejo, visa tai vargina, Na, o jei dar pradėdau mąstyti apie tai, kiek visa ši situacija gali tęstis, rankos nusvyra. Ar esu tikras, kad visos apsauginės priemonės tikrai apsaugos? Ne. Nere-tai apima jausmas, jog tikras klausimas – ne ar apsikrėsime, bet veikiau – kada?

Kita vertus, tikrai nemanau, kad tokie gyvenimo apribojimai kaip nors pažeidžia mano pamatines teises. Čia panašiai, kaip su atliekų rūšiavimu ar rūpesčiu aplinka: na vienas žmogus sustabdyti globalių procesų negali, tačiau gali bent nešiukšlinti pats, bent padaryti tai, kas nuo jo priklauso.

Kai galvoju, kad visi apribojimai yra skirti tam, jog apskritai turėtume kažkokią ateitį, jėgų tvirti padaugėja.

Paskambino kolega. Jis pasijuokė iš mano bailumo ir sakė, kad, jei lem-ta, tai lem-ta, bet jis nesiruošia „gyventi su antsniu ir uždarytas į būdą“. Sakė, kad buvo kavinėje ir ten žmonės iš širdies „tūsinasi“, nes supranta, kad tuoj gali viską „užraukti“ (rašyta prieš

karantiną – red. past.) Buvo šv. Mišiose ir demonstratyviai stovėjo kampe be kaukės. Dievas tai jau tikrai saugo saviškius. Taip pat pasijuokė, jog pasidariau COVID testą, nors nėra aiškiai išreikštų simptomų. Jis tai pasiruošęs „eiti iki galo“.

Prisipažįstu, po pokalbio buvo dar liūdniau ir liko nemalonus jausmas. Tiesą sakant, taip ir nesupratau, prieš ką jis protestuoja ir ko siekia.

Tikrai drąsiau galiu vadinti kunigą, kuris išdrįsta eiti suteikti Ligonio patėpimą sunkiai koronavirusu sergančiam žmogui. Rizikuodamas savo kailiu, bet ne dėl įnorių – dėl kito žmogaus. Drąsiau galiu vadinti žmogų, kuris pasisiūlo apipirkti senjorus kaimynus ir palieka nupirktą maistą jiems prie durų. Jis priverstas eiti į parduotuvę, didėja rizika užsikrėsti, bet dėl jo saugiau gali elgtis rizikos grupėje esantys kaimynai.

Tačiau kokia čia drąsa „tūsinantis“ bare iki paryčių ar protestuoti prieš kaukės dėvėjimą? Na, galiu suprasti žmones, kurie sako, kad neaukos savo pa-

togumo, komforto dėl grėsmės susirgti. Tačiau tai tikrai nėra drąsa, veikiau priklausomybė nuo aplinkos blizgučių, baimė pabūti su savimi vienuoje.

Tikiu, kad gali taip nutikti, jog tie, kurie labai saugosi, susirgs, o tie, kurie protestuoja ir nenori mažinti pramogų intensyvumo, išvengs epidemijos ar prasišvies koronavirusu besimptomiu pavidalu, net nenujaušdami, kiek aplinkinių užkrėtė. Nepaisant to, egzistuoja man svarbi elementari artimo meilės priesako variacija: nepakenk. Nebūk kito žmogaus gyvenimo griovėju, kad ir nesąmoningai.

Nesu joks herojus, jog į mano žodžius turėtumėte įsiklausyti. Vieši drąsuoliai visada įtaigesni, nei tokie žmonės, kaip aš. Tačiau kreipiuosi į tuos, kurie dar nepaveikti „pasakėlių“ apie „išgalvotą pandemiją“ – protestas, tariama „drąsa“ labai dažnai yra ne kas kita, kaip pamatinės baimės „kaukės“.

Galvokite savo galva ir patys prisiimkite atsakomybę už savo apsisprendimus. Na, ir dar prisiminkite, kad kiekvienas veiksmas turi savo padarinius: ar tai numesta šiukšlė, ar „tūsas“, kuris traukia vien dėl to, kad galbūt jau paskutinis. Paradoksalu, jei neisi į jį, kur kas daugiau šansų, kad ateityje bus ne vienas. Jei pasaugosi save ir kitus šiandien, kad ir patirdamas nepatogumus, kur kas daugiau šansų, kad rytoj bus geriau ir gal net labiau vertinsime tai, ko per karantiną buvome atsisakę.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškinių, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 3,67; 3 mėn. – 11,02; 6 mėn. – 22,03; 2 mėn. – 44,06 euro.

Įvykiai, komentarai

Svarbu, kas stovėjo už nugaros

Baigiantis spalviui, visos Lietuvos gyventojų dėmesys būna nukreiptas į Visų Šventųjų ir Vėlinių dienas, kuomet lankydami artimųjų kapus prisimename laiko tėkmės negrįžtamai nusineštus gyvenimo momentus su Amžinybėn išėjusiais savo tėvais, draugais, kaimynais ir pažįstamais. Ir štai tokiu metu, kai žmonės trumpam atsiplėšia nuo kasdienybės menkumo ir mintis nukreipia į gyvenimo prasmės apmąstymus, Seime pabandyta prastumti labai negražų dalyką – Seimo kanceliarijoje įregistruoti du papildymai įstatymo projektui, kuriuo siekiama įteisinti buvusių Seimo narių valstybines rentas.

Savaime suprantama, kad toks nepadorus apetitas būtų sukėlęs didžiausią pasipiktinimą visuomenėje, todėl ir pasirinktas toks laikotarpis, kai kadenciją baigiančio Seimo darbai nelabai rūpi eiliniam Lietuvos piliečiui, labiau besidominčiam naujai išrinktos valdžios būsimais darbais, o kur dar koronaviruso pandemijos keliamos problemos ir aistros, susijusios su prezidento rinkimais JAV.

Po visų 2016–2020 m. Seimo valdančiosios daugumos neprofesionalių ir kontraversiškų sprendimų tokiu „pasišerimu“ lyg ir nereikėtų stebėtis, jeigu ne vieno žmogaus pavardė – tai Liberalų sąjūdžio atstovas Seime Jonas Liesys. Jis yra vienas iš trijų seimūnų, pateikusių įstatymo projekto pataisus dėl valstybinių rentų neperrinktiems Seimo nariams. Žodžiu, iniciatorius.

Nepaisant to, kad Liberalų sąjūdis atsiribojo nuo J. Liesio (šis sustabdė narystę partijoje) bei pareiškė, kad nepritaria tokioms iniciatyvoms, kurios apskritai nebuvo derintos su partija, visos kritikos strėlės nukrypo į Liberalų sąjūdį kaip vienintelį kaltininką. Kodėl – nereikia klausti: Liberalų sąjūdis yra vienas iš būsimos naujosios valdančiosios daugumos koalicijos narių. Ir niekam per daug neparūpo, o kas gi tie kiti du nariai, dalyvavę antivisuomeniškame projekte? Ogi gerai žinomi Artūras Skardžius ir Andrius Mazuronis!

Vien pamačius A. Skardžiaus pavardę kyla minčių, kad J. Liesys suvaidino atpirkimo ožio vaidmenį, kuriam ir buvo parinktas. Jeigu dabar kas greitai paklaustų, kokiai partijai dabartiniame, tai yra 2016–2020 m., Seime atstovauja A. Skardžius ir A. Mazuronis,

turbūt dažnas pasakytų, kad pirmasis yra socialdemokratas, o antrasis – „Tvarkos ir teisingumo“ partietis. Nieko panašaus! Abu jie yra Darbo partijos atstovai! Taigi verta priminti, kas jie du yra.

1998–2011 m. priklausęs Naujajai sąjungai, vėliau tapo Lietuvos socialdemokratų partijos nariu ir 2012 m. buvo išrinktas į Seimą. Į 2016–2020 m. Seimą A. Skardžius buvo išrinktas irgi kaip LSDP narys, 2017 m., partijai skilus, tapo socialdarbiečiu, kol galiausiai – Darbo partijos atstovu... Bet labiausiai jis pagarsėjo dėl apkaltos: išipainiojęs į nedeclaruotus interesų konfliktus su Rusijos ir Baltarusijos verslininkais energetikos srityje (nenuostabu, kad gavo Rusijos banko „Belgazprombank“ paskolą – juk priešinosi SGD terminalo, turėjusio užtik-

rinti Lietuvos energetinę nepriklausomybę nuo Rusijos, statyboms), A. Skardžius sulaukė bandymų kelti jam apkaltą. Tačiau šiam veikėjui pavyko išsaugoti savo mandatą – jį apgyvendino valdančioji R. Karbauskio vadovaujama koalicija.

Andriaus Mazuronio biografija paprastesnė, jo politinio kelio pradžia – tėvo Valentino Mazuronio žinomumo nuopelnas. Bet jaunas politikas jau spėjo pakeisti keletą partijų – pradėjęs nuo „Tvarkos ir teisingumo“, vėliau tapo Liberalų sąjūdžio nariu, 2019 m. Seime pakeitė liberalą, buvusį kultūros ministrą Arūną Gelūną (kuris atsisakė parlamentaro mandato, nes laimėjo Lietuvos dailės muziejaus vadovo konkursą), bet netrukus tapo „darbiečiu“.

Gali kilti klausimas, kodėl tiek daug dėmesio skyriau šioms dviem personoms? Ogi todėl, kad prieš peikdami nesusipratėlių J. Liesį ir jo atstovautą Liberalų sąjūdį, žmonės pagalvotų, kiek svaresni veikėjai stovėjo už jo nugaros ir pikdžiugiškai trynė rankomis, kai kilo pasipiktinimas.

Svarbiausi pasaulyje rinkimai – JAV prezidento

JAV prezidento rinkimai, vykstantys kas ketveri metai, yra vienas svarbiausių pasaulio įvykių, mažiausiai pusmečiui prikaustantis politikų, politologų ir žiniasklaidos atstovų dėmesį. Bet vis vien tokio dėmesio, kokio susilaukė Donaldas Trumpos ir Džo Baideno dvikova JAV prezidento rinkimuose, kažin ar yra kada nors buvę. Jau pirmą kartą, kai stojo į kovą dėl pasaulio supervalstybės vadovo posto, D. Trumpas sukėlė tikrą audrą savo neįprastais, nusistovėjusiam politiniam komfortui prieštaraujantais pareiškimais.

Tuomet jis pažadėjo sustiprinti JAV ekonomiką, pastatyti sieną tarp JAV ir Meksikos, laikinai uždrausti musulmonų imigraciją į JAV ir taip toliau. „Padarykime Ameriką vėl didžią!“ – toks buvo jo šūkis. 2016 m. jis įveikė demokratų partijos kandidatę Hilari Klinton ir tapo 45-uoju Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentu ir tapo pirmuoju, kuris anksčiau nėjo jokių oficialių valstybinių pareigų ir nebuvo tarnavęs JAV kariuomenėje.

Jo prezidentavimas pasižymėjo ir trečiąja JAV istorijoje prezidento apkalta (kaltintas neteisėtai raginęs užsienio – Ukrainos – vyriausybę kištis į JAV rinkimus bei trukdymu Kongresui vykdyti tyrimą), pasibaigusia Senate išteisinimu.

Kaip jam pasisekė įvykdyti priešrinkiminį pažadą sustiprinti ekonomiką, galima spręsti iš dolerio kurso pakilimo, tačiau mums, lietuviams, daug svarbiau JAV indėlis į mūsų šalies saugumą. Nors D. Trumpas yra sukėlęs nuogaštavimų savo išsakytomis abejonėmis dėl naudos amerikiečiams būti NATO, visgi jo kritika apsnūdusioms aljanso narėms, nerodančioms pastangų skirti įsipareigotą 2 proc. finansavimą NATO, buvo veiksminga, sukritikuotos šalys susirūpino. Tiesa, ne visos.

Kita vertus, D. Trumpos sveikinimai Didžiajai Britanijai išstojus iš ES negali būti vertinami kaip pozityvus Vakarų vienybės atžvilgiu. Ir griežtesnės JAV prezidento pozicijos prieš Ukrainą vykdančios Rusijos atžvilgiu galima pasi-

gesti – atrodytų, D. Trumpas turėtų susilaikyti spausti ranką Vladimirui Putinui. Atrodo, kad ir sankcijų Rusijai už įvykdytą agresiją D. Trumpas neinicijavo, tik pasirašė. O tai, kad šaipėsis iš konkurentės H. Klinton dėl jos priekaištų, jog Rusija kišosi į rinkimus, vėliau nesureikšmino šios saugumo prasmės svarbios žinios – tik paskatino gaudus, jog jis pats kažkuo susijęs su Kremliumi...

„Nord Stream 2“ projekto blokavimo pastangos irgi galėjo būti efektyvesnės, tiesa, tai ne vien politikų pastangų reikalas. Žinoma, daugelis jo sprendimų iš tikrųjų yra susiję su grynai ekonomine nauda Jungtinėms Amerikos Valstijoms, tačiau ne visada ta nauda gali būti skaičiuojama pinigais.

Bet labiausiai 45-asis JAV prezidentas nustebino pasaulį neįgdamas Covid-19 pandemijos pavojų. Rezultatas buvo prastas – JAV tapo šalimi, kurioje pandemija sukerojo: didžiausias užsikrėtusiųjų skaičius, daugiausia mirčių. Galų gale susirgo ir pats prezidentas.

Nuolatinė jo darbo aplinkos žmonių kaita, kartais tiesiog stačiokiškas jo elgesys ar pasisakymai, ne itin su vakarietiškomis šeimos vertybėmis derantis jo šeimyninis gyvenimas (tris kartus vedė, atrodo, kad ir paskutinis kartas gali baigtis skyrybomis) – visa tai nesuteikė žavesio D. Trumpui kaip politikui. Nenuostabu, kad per 2020 m. JAV prezidento rinkimus dalyvavusių rinkimuose piliečių skaičius buvo rekordinis ir rezultatas buvo nenaudingas perrinkimo siekiančiam D. Trumpui – rinkimų laimėtoju laikomas D. Baidenas, kuriam, atrodo, liko tik formalumai tapti 46-uoju prezidentu.

Valdančioji dauguma bus sudaryta iš trijų partijų

Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD), Liberalų sąjūdis ir Laisvės partija pirmadienį pasirašė valdančiosios koalicijos sutartį. Partijos vieningai patvirtino, kad sutarė, jog konservatorių atstovė Ingrida Šimonytė bus kandidatė į premjerus, dėl kitų kandidatų į ministrus, kaip teigė naujieji valdantieji, dar nesutarta.

Koalicijos sutartį pasirašė partijų pirmininkai – konservatorių lyderis Gabrielius Landsbergis, Liberalų sąjūdžio vadovė Viktorija Čmilytė-Nielsen ir Laisvės partijos vėliavnešė Aušrinė Armonaitė.

Dar pareitą savaitę „Žinių radijuje“ TS-LKD partijos vadovas G. Landsbergis kalbėjo: „Į koalicijos sutartį sudėjome, ko gero, principus, kuriais būsimoji koalicija turėtų remtis. Ir tam tikrus darbus, kurie, koalicijos partnerių nuomone, turėtų būti atsiirasti būtent šiame dokumente. Po jo, turbūt jau kitą sa-

vaitę, bus pradėtas rengti Vyriausybės programos dokumentas, kuris jau konkrečiai aprašys Vyriausybės įsipareigojimus ir darbus, kurie būtent nuo Vyriausybės ir priklausys. Kitaip tariant, kas keliauja į Vyriausybę – tas bus Vyriausybės programoje, ką diskutuosime Seime – tas atsidūrė koalicijos sutartyje.

Ar buvo sunku? Na užtrukom šiek tiek, beveik keletą savaitžių sudėlioti galutiniam tekstui, tačiau reikėjo tik dviejų gyvų derybų raundų, per kuriuos sudėliojom pagrindinius kablelius ir taškus. Na iš esmės, nuomonės išsiskyrė

ten, kur buvo galima tikėtis, kad jos išsiskirs, tačiau tai, jog pavyko pasiekti kompromisą, mane nuteikia labai optimistiškai“, – teigė G. Landsbergis.

Taip pat TS-LKD vadovas pabrėžė, jog naujosios koalicijos bruožas – kuo mažiau sumaištis. „Pirmiausias akcentas – kuo mažiau sumaištis. Tiesiog priešrinkiminiai bandymai įžiebtį didelę liepsną, ateis konservatorių vadovaujama Vyriausybė, bus gausybė pokyčių, bus biudžetas peržiūrimas iš pamatų – tai buvo rinkiminė propaganda, ir tai yra netiesa, ir aš noriu tai labai aiš-

kiai pasakyti, kad nebus daroma tokio pobūdžio pertvarkos, kurios įneštų sumaištį Lietuvos ekonomikoje, finansuose. Klausimai, kurie yra susiję su ilgalaikėmis investicijomis, ypač investuojami ES pinigais kitais metais, turime dvejonių, ar tai kaip dabar yra formuluojama esamam biudžetui yra korektiška, ko gero, bus peržiūrėti“.

Kalbėdamas apie dabartinės koronaviruso krizės suvaldymą, TS-LKD lyderis atskleidė, kad ruošiamasi skaidriai komunikuoti apie priimamus sprendimus.

Taigi koalicija sudaryta, o iki išeis šis „Tremtinio“ numeris, Lietuva turės ir naująją Seimo valdžią.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

SPAUDOS
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMEMO
FONDAS

Nepamiršta tragiško likimo poetė

(atkelta iš 1 psl.)

Ji tai jautė, todėl nusprendė mesti studijas ir grįžti į tėviškę. Čia tapo partizanų ryšininke, atlikdavo įvairias Alizavos, Pandėlio, Kupiškio partizanų užduotis, slapstėsi pas žmones. Bet kai 1948-ųjų gegužės 22-ąją į Sibirą ištrėmė mamą su broliais Juozu ir Liudviku bei sesute Dalia, D. Glemžaitė visiškai pasitraukė į pogrindį – tapo Algimanto apygardos Kunigaikščio Margio rinktinės partizane.

Ten partizanavo ir trys broliai Bulovai iš Žiobiškio: Juozas slapyvardžiu Iksas, gimęs 1922 m., Jonas-Vėjas, gimęs 1926-aisiais, ir Antanas-Budrys, gimęs 1928-aisiais. 1944 m., kai sovietų saugumas suėmė jų tėvą Praną Bulovą ir nukankino Rokiškyje, o motiną septyneriems metams ištrėmė į Sibirą, broliai pasitraukė į mišką. Juozas Bulovas-Iksas tapo Algimanto apygardos Kunigaikščio Margio rinktinės Gedimino kuopos vadu. 1948 m. Dianą ir Juozą sutuokė Alizavos kunigas. Vestuvės buvo surengtos partizaniškai – klojime. Jiedusilaukė dukters, tačiau vos gimusi ji mirė Kauno gimdymo namuose. Giminės jos kūnelį slapta užkasė Glemžų šeimos kape Kauno kapinė-

nams pasiūlė agentas „Maskva“. Bunkeryje apsigyveno šeši partizanai, ketino ten peržiemoti.

1949-ųjų lapkričio 14-ąją ketvirtą valandą ryto agentas bunkerį susprogdino. Buvo inscenuota karinė čekistų operacija, per kurią saugumiečiai tris valandas apšaudė mišką. Kai atkasė bunkerį, iš jo ištraukė žuvusių partizanų palaikus.

Buvo atpažinti poetė D. R. Glemžaitė-Bulovienė, Gedimino kuopos vadas J. Bulovas-Iksas, jo pavaduotojas Petras Indriūškevičius-Dainius, partizanai Antanas Bulovas-Budrys, Jonas Katelė-Pūkas ir Kazys Kirstukas-Mukas.

Žuvusiųjų užkasimo vieta nėra išaiškinta, nors pagal įvairius informacijos šaltinius, liudininkų pasakojimus tikėtina, kad jie buvo užkasti dabartinio Rokiškio rajono senųjų Juodupės kapinių pietrytiniame pakraštyje.

Kūryba, lydėjusi visą gyvenimą

Kūryba D. Glemžaitę lydėjo visą trumpą gyvenimą. Partizanaudama jos anaipol neapleido – 1947–1949 m. parašė brandžiausius savo eilėraščius. Jos eilėraščiai buvo skelbiami pogrind-

Dianos Glemžaitės žūties vietoje atstatytas bunkeris ir pastatytas tipinis atminimo ženklas

se, Vytauto prospekte.

Po kūdikio mirties Dianą globojo giminės Kaune, Aleksote. Bet čia ji ilgai neužsibuvo – pajuto, kad saugumas ją aptiko. Patraukė tėviškėn. Gyveno pas pažįstamus žmones. Laiškais bendravo su į Sibirą ištrėmtais artimaisiais. Išgyveno dėl bendražygių žūties. Su vyru susitiko tik po pusmečio.

Mirtinos išdaviko pinklės

1949 m. lapkričio 2 d. Diana kartu su vyru ir jo vadovaujama partizanais pasitraukė į Rokiškio pusę, kur tarp Žiobiškio ir Juodupės esančiame Plunksnuočių miško 43-iajame kvartale buvo įrengtas partizanų bunkeris. Jį įsirengti pagal MGB užduotį partiza-

dinėje partizanų spaudoje, plito tarp žmonių iš lūpų į lūpas. 1949 m. ji parengė rankraštinį rinkinį „Penktieji laisvės kovų metai“.

D. Glemžaitės lyrika artima neoromantinei, eilėraščiuose atsispindi dramatiškas partizanų gyvenimas, išsiskyrimai, netektys, praradimai, artėjančios mirties nuojauta ir tėvynės atgimimo viltis.

Gaila, kad išliko tik dalis D. Glemžaitės kūrybos. Stebuklas, kad turime drąšių žmonių, išsaugojusių partizanės eilėraščių. Po kruopelytę surinktą išlikusią poetės D. Glemžaitės kūrybą Vytautas Ambrazas ir Vidmantas Jankauskas 1994 m. sudėjo į knygą „Mes mokėsim numirt“. Rinkinys pavadin-

Sveikiname

Gerb. Kardinole Sigitai Tamkevičiaus,

Nuoširdžiai sveikiname gražaus gimtadienio proga ir dėkojame Aukščiausiam, kad turėjome ir turime galimybę Jus pažinti. Jūsų gyvenimas, kova už Laisvę ir tikėjimas įkvėpia ir stiprina mūsų bendruomenę. Linkime Jums tvirtos sveikatos, ilgų gyvenimo metų. Aukščiausiojo Jums globos!

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, valdybos pirmininkas Vladas Sungaila

Sveikiname 90-ojo gimtadienio proga Onutę ALEKŠIŪNAITĘ-LABUKIENĘ, kilusią iš Varėnos r. Girių k., dešimt jaunystės metų išbuvusią tremtyje Karasnojarsko kr. Balachtaše.

Tegul niekada tau netrūksta didelės kasdienės laimės, tegul tave lydi maži šešėliai ir didžiulė šviesa. Stiprios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Alytaus filialas

Brangieji, gyvenimas dovanoja jubiliejus ir mes ta proga sveikiname:

Joną MATUZONĮ – 85-ojo,

Aleksą DAUPORĄ – 75-ojo,

Bronslavą GRINEVIČIENĘ – 70-ojo,

Janiną BERNATAVIČIENĘ ir Zitą JARECKIENĘ – 65-ojo.

O. Vaildas yra pasakęs: „Jei žmogus į gyvenimą žiūri kaip menininkas, protas tampa jo širdimi“. Lai Dievas laimina, o Marija globoja Jus ir Jūsų šeimas.

LPKTS Panevėžio filialas

Nuoširdžiai sveikiname 75-ojo gimtadienio proga Romualdą ŠIAUDKULĮ.

Linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės, Dievo palaimos, ramių ir šviesių gyvenimo dienų.

LPKTS Kuršėnų filialas

tas taip pat, kaip ir vienas žymiausių D. Glemžaitės eilėraščių, parašytas likus trims mėnesiams iki jos mirties.

„Jie (eilėraščiai) mus pasiekė dažniausiai pieštuku smulkia rašysena su rašyti mažo formato bloknoduose (iš perkirptų pusstorių sąsiuvinų) ir atskiruose lapeliuose, kad būtų galima lengvai nešiotis ir slėpti. Kai kurie eilėraščiai nebaigti, kai kurie išbraukti su greta surašytais atskirų dalių ar eilučių variantais“, – knygos pratarmėje rašo sudarytojai, atlikę milžinišką darbą – iš įvairių šaltinių surinkę poetės Dianos Glemžaitės eilėraščių rankraščius.

Galime pasidžiaugti ir tuo, kad yra išlikę ir keletas D. Glemžaitės piešinių. Juos rado studijos „Pro Patria“ režisierius Vytautas Paliulis. Rinkdamas archyvuose medžiagą Rokiškio–Dusetų krašto partizanų gimtinėms, mūsų bei žūties vietoms įamžinti, jis aptiko poetės D. Glemžaitės pieštus portretus: jos vyro Juozo Bulovo bei pačios Dianos autoportretą.

Nepamiršime

D. Glemžaitė – tragiško likimo moteris. Stiprios dvasios, talentinga poetė, nepajėgusi taikstyti su okupantų savivale, smurtu ir melu, nujautusi savo likimą, bet pati pasirinkusi gyvenimo kelią. Ji neišvyko į Vakarus, nors jai tai buvo siūloma, ji netęsė mokslų ir neketino kaip nors išlaviruoti to laikotarpio politinėse bangose. Ji darė tai, kas jai buvo svarbu ir prasminga – kovojo prieš okupantus, tikėjo tėvynės laisve, mylėjo, kūrė eiles.

Skaitydami jos kūrybą, galime giliau

pažinti partizanų būtį. Suprasti, ką reiškia slapstyti, kovoti su nesuskaičiuojamai gausnesniu ir aršesniu priešu, kasdien susidurti su mirtimi, aiškiai suprantant, kad ir tau kiekviena diena gali būti paskutinė, bet neprarandant laisvės vilties.

Džiugu, kad D. Glemžaitės eilėraščiai nelieka užmiršti, kad jos kūryba susidomi jaunoji karta. 2011 m. roko grupė „Skylė“ į albumą „Broliai“ įtraukė dainą pagal D. Glemžaitės eiles „Nebelauki manęs“. Daina apie partizano atsisveikinimą su mylimąja tapo viena iš mėgstamiausių šios grupės dainų. Prieš metus atlikėja Agnė Sabulytė kartu su kompozitoriumi Devidu Gnedinu pristatė dainą „Kalėdos 1948“ pagal D. Glemžaitės eilėraščių „Kūčių vakarą“, skirtą 1947 m. gruodžio 17 d. žuvusio partizano Jono Bulovo-Vėjo atminimui. Dainos kūrėjai naujienų portalui „Lrytas.lt“ teigė, kad D. Glemžaitės eilėraščiai „buvo įkvėpimo ir atspirties taškas sukurti muzikinį dialogą su laisvės kovų dalyvių kūryba, perimant jų tikėjimą, pamatines vertybes, stengiantis pajauti stiprią ir ploną išgyvenimo ribą tarp mirties ir gyvenimo, net kai atėina Kalėdos ir atrodo karui vietos neturėtų būti...“

1997 m. D. Glemžaitėi pripažintas Kario savanorio statusas (po mirties).

1999 m. LR Prezidento Valdo Adamkaus dekretu apdovanota Vyčio Kryžiaus 4-ojo laipsnio ordinu (dabar Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžius) (po mirties).

2004 m. žūties vietoje atidengtas atminimo paminklas.

Parengė Jolita NAVICKIENĖ

Džekazganas-Rudnikas

Buvusio politinio kalinio Antano VAICIŪNO atsiminimai

Mūsų lageryje 392/2-1 kriminalinių kalinių nebuvo. Ir ačiū Dievui. Papulti pas kriminalinius, tai tas pats kaip papulti pas vilkus. Jeigu tu nepasidarysi vilku, o būsi zuikis, tai tave išsikęps ir suės, arba padarys gaidžiu.

Tėsinys. Pradžia Nr. 40 (1398)

Kriminaliniai Steplage

Į gretimą Kengyro lagerį 1954 m. vasaros pradžioje atvežė kriminalinių nusikaltėlių ir patalpino juos BURE. Kengyro lageryje buvo trys lagerio punktai: du vyrų ir vienas moterų. Moterų lagerio punktas buvo per vidurį. BURas – tai sustiprinto režimo barakas. Jis buvo moterų punkte.

Kriminaliniai „išsilaužė“ iš BURo ir pradėjo prievartauti moteris. Jos pradėjo šauktis vyrų pagalbos. Vyrų peršoko per tvorą ir kelis kriminalinius užmušė. Sargybinis iš bokšteliu pradėjo šaudyti. Taip prasidėjo sukilimas, kuris truko 40 dienų.

Pro mūsų lagerį kasdien praskrisdavo lėktuvas iš Maskvos. Valdžia privežė kariuomenės, tankų ir vieną naktį puolė lagerį. Pirmiausia važiuo tankai ir iš kulkosvaizdžių šaudė į visus, kas tik pasimaišydavo. Po tankų važiuo gaisrinės mašinos ir vandens srove parmušdavo tuos, kurie bandydavo keltis.

Žinoma, laikas buvo 1954 m. vasara. Visi laukė – nesulaukė reformų ir laisvės. Jei ne tas incidentas su kriminaliniais, tai kaliniai būtų sulaukę 1956 m. komisijų. Kriminaliniai buvo ta kibirkštis, kuri sukėlė „gaisrą“. Kiek kalinių žuvo ir kiek sužeista, tikslų žinių nėra. Sukilimui vadovavo buvęs Raudonosios armijos karininkas Kuznecov. Po sukilimo numalšinimo jį pakartotinai teisė ir pridėjo jam dar 25 metus. Tiek žinių pasiekė mūsų lagerį 392/2. Žmonės sako, kad blogos žinios eina greičiau negu geros...

Skundikai („stukačiai“)

Lageriai priklausė Vidaus reikalų ministerijai. Visi lagerio karininkai nešiojo raudonus antpečius, tačiau kiekviename lageryje buvo MGB (nuo 1956 m. KGB) įgaliotinis. Kaliniai jį vadindavo „kūmu“. Jo pareiga buvo sekti, kokios kalinių nuotaikos, apie ką jie kalba, ar kas nors neplanuoja pabėgimo, ar kas nors neišsiunčia laišku aplenkdamis cenzūrą per laisvuosius darbovietėse ir daug kitų dalykų.

Kad tas „darbas“ vyktų sėkmingai, „kūmui“ reikėjo pagalbininkų iš kalinių, oficialiai vadinamų „seksot“ (slaptasis bendradarbis arba informatorius). Kaliniai jį vadindavo „stukačiumi“.

Prieš išsikviesdamas verbuoti žmogų, „kūmas“ atidžiai susipažindavo su to asmens byla ir paruošdavo verbavimo strategiją. Tai priklausė nuo norimo užverbuoti žmogaus tautybės, išsilavinimo, turėtos profesijos, buvusio ar nebuvusio partiškumo, paskirtos bausmės ir kita. Kai strategija paruošta, „kūmas“ pasikviečia numatytą žmogų. Jei žmogus sutinka bendradarbiauti, tai jam pildomas specialus formuliaras, kuriame be metrikinių duomenų (vardo, pavardės, gimimo metų) dar įrašoma, kokių pagrindu užverbuotas.

Jeigu žmogus nesutinka bendradarbiauti, vis tiek pildomas formuliaras,

Lagerio draugai

kuriame įrašoma, kad nesutiko.

Buvo trys pagrindinės užverbavimo kategorijos: 1) idėjiniu pagrindu, 2) materialiniu paskatinimu, 3) kompromatu (kompromituojanti medžiaga). Užverbuotajam būdavo suteikiamas slapyvardis (klička), kurį leisdavo pasirinkti. Žmogus turėdavo pasirašyti, kad sutartį su „kūmu“ laikys griežtoje paslapyje. To formuliaro ne tik neduodavo žmogui perskaityti, bet ir nerodydavo.

Kai tokį kalinį – „stukačių“ išleisdavo į laisvę, tai jo agentūrinę bylą slaptu paštu persiūsdavo į jo gyvenamosios vietos atitinkamą tarnybą. Informatorius pasijusdavo atsідūręs tarp dviejų ugnių: „kūmas“ iš jo reikalavdavo žinių, versdavo sekti savo bendradarbius ir draugus, o šis bijojo būti išaiškintas, nes tokiu atveju jam grėstų „Linčo teismas“...

Per ilgesnį laiką pasikeisdavo jo psichika, jis tapdavo uždaras, nes visą laiką bijojo, kad kas nors jo neišaiškintų. Žinoma, ne visi dirbdavo uoliai. Dažnai stengdavosi pateikti kiek galima mažiau informacijos. Nelaimingasis dieną naktį „sukdavo galvą“, kaip jam iš tovaratinklio išsipainioti. Patyrusi akis šiuos žmones pastebi iš veido...

Nutraukti ryšius su „kūmu“ reikėdavo labai stiprios valios. O juk tie stipriavaliai ir neužsiverbuodavo. O „kūmas“ kaip voras auką apraizgydavo voratinkliu ir lengvai nepaleisdavo. Vienas mano pažįstamas pasakojo, kaip jis nutraukė ryšius su „kūmu“, ir tai pavadino išsigydymu nuo „sovietinio triperio“: „Kai aš jam pasakiau, kad nenoriu daugiau bendradarbiauti ir paprašiau, kad mane išbrauktų iš visų sąrašų, tai efektas buvo toks, tarsi jam į užpakalį būčiau įkišęs karštą virbalą... Jis pašoko nuo kėdės ir prapliupo lavina keiksmažodžių, ku-

riuos užbaigė klasikiniu „idi na...“

Iš lietuvių „stukačių“ būdavo labai retai. Idėjiniu pagrindu lietuvių užverbuoti buvo sunku, materialinio paskatinimo galimybės buvo ribotos, o „kompromatus“ dažniausiai taikydavo laisviesiems.

Kai gretimame Kengyro lageryje per klaidą nužudė lietuvių Algirdą Jurskį, tai visi jo labai gailėjo, ir net viršininkai sakė, kad „stukačiumi“ jis tai nebuvo...

Iš aštuonių mūsų bendrabylių tik vienas palūžo. Manau, kad jį palaužė dar būnant saugumo kalėjime Kaune, nes, kai mus 1951 m. liepos mėn. pervežė į kalėjimą Mickevičiaus g. Nr. 9, tai įtarimai jau „liepsnojo atvira liepsna“... Aš nebuvau kartu su juo kalėjime, bet gandai – įtarimai apie jį pasiekė. Paskui mus išvežė į lagerius ir mūsų ryšiai visai nutrūko. Aš nebūsiu jam nei prokuroras, nei teisėjas, neminėsiu jo pavardės. Jis jau miręs. Dieve, būk jam gailėstingas!

Anekdotas „stukačių“ tema. Jaroslavas Hašekas knygoje „Šauniojo kareivio Šveiko nuotykių“ rašė apie vieną Austro-Vengrijos vachmistrą, kuris, neturėdamas tikrų agentų, ataskaitose prirašydavo išgalvotų. Tokiu būdu jis savo algą pasididindavo dvidešimčia kronų, kurias jis sąžiningai pragerdavo „Katinėlio“ smuklėje.

Užskaitos (Začioty)

Viršininkai, norėdami pakelti darbo našumą imdavosi visokių priemonių: ir propagandos, ir pažadų, ir bausmių. Jie bandydavo mus nuteikti, kad čia atvažiavom vos ne savo noru statyti komunizmo.

1954 m. pradėjo leisti lagerinį laikraštį „Proizvodstvennyj biuletenj“ („Gamybinis biuletenis“). Vėliau jį pervardijo į „Za trudovyje uspechi“

(Už darbo pasiekimus“). Tuose laikraščiuose visai liaupsindavo pirmūnus ir šaipydavosi iš tinginių.

Kadangi visos propagandinės priemonės duodavo labai mažą efektą, tai valdžia sugalvojo naują paskatinimo būdą – užskaitas („začioty“). Tam, kas padarydavo normą 120 procentų, tam viena lagerio diena buvo skaičiuojama kaip dvi. Valdžia jautė, kad vis tiek greit reikės išleisti kalinius, tai prieš išleidimą norėjo iš jų nors šiek tiek „išspausti“. Užskaitos padarė šokią tokią efektą, ypač tiems, kuriems buvo likę nedaug bausmės laiko. Labai padidėjo brigadininkų reikšmė, nes kas sugebėdavo gerai jį „patepti“, tam rašydavo geras užskaitas, ir jam bausmės galas pastebimai artėjo...

Kol mano bausmė buvo 25 metai, aš užskaitomis nesidomėjau ir sutarėme su brigadininku N. Ziuzinu, kad mano darbo kiekį, viršijantį normą, rašytų vengrų kilmės ukrainiečiui Malkuš. Jam bausmės laikas sutrumpėjo apie pusę metų.

Kai 1955 m. rudenį pranešė, kad man bausmė sutrumpinta iki 7 metų, o tremtis iki 2 metų, tada ir aš pradėjau rūpintis užskaitomis. Buvo tokia tvarka, kad norėdamas sužinoti, kiek turi užskaitų, reikia rašyti prašymą į „specialųjį dalinį“. 1956 m. sausio viduryje parašiau tokį prašymą. Ant jo gavau rezoliuciją: „Bausmės termino pabaiga 1956 metų sausio 30-oji.“

1956 m. sausio 30 dieną atsiskaičiau su lageriu, o 20 valandą sargybinis atidarė man vartus, ir aš išėjau į laisvę. Laisvė buvo nevisiška, nes rytojaus dieną gavau „vilko bilietą“. Liko tremties dveji metai.

(Jono Vaičiūno pastaba. Tremties panaikinimą Antanas Vaičiūnas yra aprašęs šių atsiminimų pabaigoje, skyrelyje „Teksto autorius apie save“.)

Ne Džekazgan, o Žekazgan

Prieš metus į rankas pakliuvo Kazachstano laikraštis rusų kalba „Balchašskijrabočij“. Tame laikraštyje paminėtas ne Džekazgan, bet Žekazgan.

Pagalvojau, kad laikraštyje klaida. Mano pažįstamas Augustinas Švenčionis 2004 m. buvo nuvažiavęs į Kengyro sukilimo 50-ąsias metines. Jis man sakė, kai Kazachija 1991 m. paskelbė savarankišką respubliką, tai ji pakeitė – sukazachino pavadinimus. Pasirodo, kad jų kalboje buvo ne „Džez“, o „Žez“. Raidė „D“ buvo pridėję rusai. A. Švenčionis pasakojo, kad tame minėjime dalyvavo ir Kazachstano prezidento Nursultano Nazarbajevu duktė. Ji pasakė kalbą ir paminėjo, kad ne kazachai kalti, kad jų žemėje palaidota tiek daug mūsų tautiečių. Pačiam Nazarbajevui, matyt, per mažas įvykis buvo tas minėjimas, tai jis pasiuntė savo dukterį.

Kengyro sukilimas įvyko 1954 metų vasarą ir truko 40 dienų. Nuo mūsų lagerio Kengyras buvo už 30 kilometrų. Sukilimo priežastys buvo vietinio pobūdžio, bet veikė ir bendra politinė atmosfera. Žmonės tikėjosi, kad naujoji postalinė valdžia bus humaniškesnė.

(keliamo į 7 psl.)

Partizanai Taparauškai

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Poetas Robertas Keturakis dar 1989 m. mokė, kas yra brangintina ir gerbtina: „Tegu palenktos amžinam atminimui vėliavos tik akimirka paliečia žuvusiųjų veidus, tegu jos išdidžiai pakyla, apgaubdamos Lietuvos laisvės kovotojų rikiuotę, nutviekstą ryto saulės, tegu apgaubia rugiapjūtės lygumas, kur dunkso gubosna sustatyti rugiai, ir vėjas, užgavęs spindinčius akuotus, užgauna ir amžinam poilsiui greta karstų suguldytus laisvės kovotojus, tegu mergaitės rankos, dedančios ant partizano kapo gėles, padeda ir visų mūsų priesaiką – atsiklaupiti prieš Tėvynę, Motiną ir Laisvę, tegu motinų veidai vis pateka mums kaip saulės, primindamos, kokios aukos pareikalavo iš jų Lietuva ir pasaulis. Mūsų atminties laukas toks didelis, kad jame gali sutilpti pati didžiausia viltis: kol esame kartu ir jaučiame skaudančią Tėvynės širdį, niekas iš mūsų negalės išplėsti valios būti savimi savo protėvių žemėje“.

Partizanas Kirvis

Dabartinėje Palomenės seniūnijos teritorijoje (Kaišiadorių r.) pokariu priskaičiuojama net 14 Didžiosios Kovos apygardos (DKA) partizanų, turėjusių Taparauškų ar Taparauškaičių pavardes. Žinomiausias iš jų yra partizaninio karo organizatorius, būrio vadas Antanas Taparauškas-Kirvis (1903–1945) iš Livintų kaimo.

Prieš karą jis buvo „Jaunosios Lietuvos“ ir Šaulių organizacijų narys, dirbo Pravieniškių girininkijoje eiguliu, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Sako, buvo užsidegęs pasikeisti pavardę, kuri jam atrodė slaviška ir tapti Kirvaičiu, tačiau nesusėpė... Nuo 1944 m. rudens jis – vietinio partizanų būrio organizatorius, DKR, A rinktinės Kariūno bataliono būrio, 2-o bataliono 2-os kuopos vadas. Žuvo lygiai prieš 75 metus, tai yra 1945 m. lapkričio 19 d. Mackūnų miške. Palaikai niekinti Kaišiadorių aikštėje, užkasimo vieta nežinoma...

Tą nelemtą lapkričio 19-osios rytą partizanas Pranas Čiurinskas buvo išėjęs su užduotimi, todėl galėjo taip atsitikti, kad pagal jo pėdsakus kareiviai atsekė bunkerį. Pagal kitą versiją, juos išdavė agentu tapęs Antanas Nevedomskis-Briedis. Pagal jo parodymus ir buvo vykdoma operacija Mackūnų miške. Rumšiškių valsčiaus NKVD skyriaus 261 pulko 2-o bataliono kareiviai netoli Livintų k. slėptuvėje ir surado partizanų. Priartėjus kareiviams, trauktis buvo per vėlu. Susišaudymo metu pirmasis žuvo A. Taparauškas-Kirvis, kiti mėgino trauktis. Tos pačios operacijos metu dar žuvo 1-o bataliono vadas Pranas Petkevičius-Kariūnas (1918–1945) ir Jonas Čiurinskas-Pelėnas (1910–1945). Kiti partizanai sėkmingai pasitraukė.

Žuvus Antanui Taparauškui, prasi-dėjo represijos prieš jo šeimos narius. 1946 m. į Archangelsko lagerius išvežtos seserys Elena (g. 1906 m.) ir Danutė Domiselė (g. 1908 m.). 1948 m. gegužės 22 d. į Krasnojarsko kr. Jarcevo r. Naujojo Gorodoko gyv. ištremti tėvai Antanas ir Emilija, seserys Magdalena (g. 1929 m.) ir Albina (g. 1936 m.), sūnus Eugenijus (g. 1941 m.).

Šiomet šimtą metų būtų paminėjęs Adomas Taparauškas-Varpas, Varpelis (1920–1946) iš netolimo Krivonių k. Partizanauti pradėjęs nuo 1945 m. sausio mėn. Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino kuopos Petro Klimavičiaus-Uosio (1913–1965) būryje. Žuvo 1946 m. rugsėjo 15 d. Kapciškių k. Palaikai niekinti Žaslių turgaus aikštėje, vėliau užkasti Kliuko pušinėlyje. Po Adomo žūties kartu išėjęs partizanauti jaunesnysis brolis Jurgis-Žiogas slapstėsi. Jam pavyko išgyventi.

Elena, Danutė, tėvai Antanas ir Emilija Taparauškai, būsiamasis partizanų vadas Antanas Taparauškas-Kirvis su Eugenijumi

Tik vienas brolis liko gyvas

Mūsų rašinys apie tris brolius Taparauškus iš Paberžės kaimo, iš kurių tik vienas pasisekė išgyventi. Tik gaila, kad neišliko šeimos nuotraukų.

Paberžė – kaimas už 5 kilometrų į rytus nuo Palomenės, tarp Antanaičių ir Gegužinės miškų. Deja, iki šių dienų neišliko, 1986 m. net jo vardas buvo panaikintas, nors ten kažkada su viensėdžiais buvo apie penkiolika sodybų, gyveno apie šešiasdešimt gyventojų. Dešimties gyventojų kaimas neteko pokario partizaniniame kare...

Žinoma, kad 1944 m. rugsėjo mėn. Krivonių, Paberžės, Šilonių kaimų jaunimas susijungė į būrį. Jie pažinojo vienas kitą nuo mažens. Algiiui Grendai, Jurgiui Kinderevičiui, Antanui Grendai, Pranui Dzventlauskui, Stasiui Civanavičiui, Stasiui, Aleksui ir Albinui Taparauškams partizaninei kovai patyrimo trūko, todėl jie, sužinoję, jog į Šilonis atėjo Žalias Velnias su 13 vyrų, prisijungė prie jų. Štabas buvo įsikūręs Pigonyse.

Apsaugos būrys vadinosi „skrajojančiu“, nuolatinės dislokavimo vietos neturėjo, blaškėsi kartu su apygardos štabu. 1945 m. rudenį partizanai buvo Paberžėje. Nuo Krivonių į Jočiūnus ėjo septyni sribai ir jų leitenantas, Žaslių valsčiaus milicijos įgaliotinis Peršakovas. Partizanai žinojo, kad kiekvienas sribų apsilankymas kaime – nelaimė ūkininkui, mokytojui. Jie nutarė sribus pamokyti. Vyras užsimaskavo, o kai būrys priartėjo, sutartinai sukalo automatai, supokšėjo šautuvai. Sribai dar puolė pamiškėn bėgti, tačiau visi buvo nukauti...

Prieš pat 1945 m. šv. Kalėdas partizanai stebėjo keistą reginį. Iš Jočiūnų k., Žaslių link, važiuo vežėčios, o jose „prisismaginę“ trys sribai. Šaudė

į orą, šūkalojo girti „liaudies gynėjai“, apšvarinę kaimo ūkininkus, prisigrobė lašinių ir skilandžių, bandė ir dainą sudainuoti. Tačiau ją nutraukė partizanų šūviai.

1946 m. pradžioje prieš vietinį būrį buvo pasiūsti kareiviai. Trumpos kautynės įvyko Paberžės k. pakrastyje. Tada buvo nukauti trys kareiviai, partizanai nenukentėjo.

Aleksas iš lagerių grįžo

Jonas ir Antanina Taparauškai buvo ūkininkai, augino didelę šeimą. Dukrelė Antanina, sūnelis Petrukas buvo jauniausieji, vyresnieji sūnus Stasys, Aleksas ir Albinas gavo šaukimus į sovietinę kariuomenę. Pasitraukė į mišką, prisijungė prie Žalio Velnio partizanų. Partizanavo Adolfo Kinderevičiaus-Jurgino būryje. Deja, tik viduriniajam Aleksui-Serbentui, Viršaičiui, kuris buvo gimęs 1920 m. ir šiomet pažymėtume jo šimtmetį, pavyko išlikti. Suimtas jau po brolių žūties 1948 m. liepos 14-ąją, nuteistas ir 8 metus kalėjo Karagandoje. Iš lagerių paleistas 1956 m.

1948 m. gegužės 22 d. Krivliake, Jarcevo r., Krasnojarsko kr., atsidūrė Antanina Taparauškienė su vaikais: Antanina (g. 1927 m.) ir Jonuku (g. 1937 m.). Motina ir sūnelis ten mirė, į Lietuvą 1959 m. sugrįžo tik Antanina.

Palomenės krašto partizanų būrio vadas A. Kinderevičius-Jurginas (1923–1948) buvo kilęs iš Šilonių k., Lietuvos kariuomenės vyresnysis puskarininkis. DKA štabo narys, vėliau jau ir bataliono vadas. Žuvo 1948 m. kovo 1 d. Senadvario k., Gelvonių valsč., Ukmergės aps. Palaikai niekinti Gelvoniuose, užkasti prie kapinių tvoros.

Albinas Taparauškas-Špokas

(1922–1946), 1946 m. spalio 13-ąją apsuptas kareivių, paimtas gyvas, bet vėliau nušautas. Palaikai išniekinti Žaslių turgaus aikštėje, užkasti Kliuko pušinėlyje. Remiantis agentūriniais pranešimais, Naujosios Slabados k. (Žiezmarinių valsč.) Onos Jankauskienės sodyboje buvo užtikti keturi partizanai, kurie buvo suimti, o Albinas Taparauškas-Špokas buvo nušautas.

Kiti kovotojai Taparauškai

Stasys Taparauškas-Karžygys (1917–1948) buvo A rinktinės 1-o bataliono 3-ios kuopos būrio, vėliau kuopos vadas. Sužeistas mūšyje su kareiviais ir sribais 1948 m. gegužės 1 d. Gegužinės valsčiaus MGB skyriaus kariuomenė ir sribai pravedė čekistinę-karinę operaciją Šilonių miške, siekdami likviduoti Jurgino kuopos partizanų. Vykdam partizanų paiešką, buvo surasta stovyklavietė su trimis partizanais. Partizanams Antanui Grendai-Milžinui (1917–1962) ir Stasiui Civanavičiui-Lazdynui (1926–1948; abu iš Šilonių k., dabar – Kaišiadorių r.) pavyko pasitraukti, tačiau šiame mūšyje Stasys Taparauškas-Karžygys buvo sunkiai sužeistas ir mūšio vietoje saugumiečių tardomas nuo sužeidimų mirė.

Reikia paminėti, kad už paramą partizanams buvo nuteistas ir 1946–1956 m. Džezkazgane kalėjo kitas Paberžės gyventojas Zigmąs Taparauškas (1897–1973), po lagerių gyvenęs Žiezmaruose.

Šiomet šimtmetį būtų paminėjęs ir kitas partizanas Kazys Taparauškas iš Smilgių k. Partizanavo nuo 1944 m. rudens, Romualdo Randžio-Meškos būrio kovotojas. Suimtas 1945 m. liepos 13 d. Nuteistas kalėjo Vorkutos lageryje ir 1946 m. žuvo. Karagandoje 1944–1956 m. kalėjo ir Aleksas Taparauškas iš Paberžės, gimęs 1920 m.

Kiti prisimintini Palomenės ir Žaslių apylinkių Taparauškai. Magdalena Taparauškaitė-Daina, ryšininkė, partizano Antano Taparauško-Kirvio sesuo, g. 1929 m. 1948 m. gegužės 22 d. kartu su tėvais ištremta į Krasnojarsko kr., Jarcevo r. 1948 m. rugsėjo mėn. iš tremties pabėgo į Lietuvą. Suimta 1949 m. Pašulių k. ir nuteista 3 metams lagerių. Kalėjo Karagandoje. 1952 m. išsiūsta į tremtį Krasnojarsko kr. Paleista 1956 m.

Magdalenos sesuo Marija, gimusi 1923 m., gyveno Mackūnų k., Rumšiškių valsč., ryšininkė. Suimta 1947 m. Nuteista 8 metams lagerių. Kalėjo Vorkutoje. 1954 m. paleista.

Jonas Taparauškas, gimė 1905 m. Jačiūnų k., buvo Klevo būrio partizanas. Suimtas 1947 m., nuteistas, iki 1950 m. kalėjo Vorkutoje. Juozas Taparauškas iš Livintų k., Kirvio būrio partizanas. Dingo be žinios. Vladas Taparauškas (1913–1945) iš Rečionių k., Kaišiadorių valsč. Žuvo 1945 m.

Net ir bėgant metams, mūsų atmintyje turėtų išlikti žmonių, kurie pokario partizaniniame kare paaukojo savo jaunystę, savųjų ramybę ar atidavė gyvybę, paveikslai. Ir paklausti savęs: iš kur ta jų tvirtybė, meilė gimtajam kraštui, kad stojo į kovą net su šimtais kartų gausniais okupantų būriais?..

Džekazganas-Rudnikas

(atkelta iš 5 psl.)

Deja, tai buvo klaida ir už tą klaidą šimtai žmonių buvo nužudyti ir suluošinti. Visiems, kuriems pavyko prirašyti aktyvų dalyvavimą sukilime, pridėjo papildomas bausmes.

Iš nukentėjusių lietuvių aš žinojau tik vieną mergaitę. Tai Vlada Miliūtė nuo Alytaus. Jai tankas sulaužė ranką ir koją. Ji gydėsi Krasnojarsko krašte, gyvenvietėje Tachtai. Aš dar iš lagerio siūsdavau jai pinigus, suaukotus lietuvių kalinių. Teko girdėti, kad Vlada Miliūtė grįžo į Lietuvą ir gyveno Alytuje.

Ūkiskaita

1952 m. lagerių valdžia, norėdama padidinti kalinių darbo našumą, sugalvojo įvesti taip vadinamą „ūkiskaitą“. Tai buvo savotiškas lagerinis NEPas (Naujoji ekonominė politika). Jo esmė buvo tokia: lageriai priklausė MVD žinybai, o objektai, kuriuose kaliniai dirbo, priklausė Spalvotosios metalurgijos ministerijai arba tai ministerijai pavaldžioms vietinėms organizacijoms. Darbovietė už atliktus darbus lageriui apmokėdavo taip kaip ir laisviems darbininkams. Lageris su gautomis lėšomis tvarkėsi savo nuožiūra.

Įvedus „ūkiskaitą“, darbovietės ir lagerio santykiai šiek tiek pasikeitė. Kiekvienam kaliniui darbininkui už padarytus darbus buvo rašomos pasky-

ros. Darbovietė už atliktus darbus pinigus perveda į lagerio sąskaitą. Lagerio buhalterija, turėdama kiekvieno kalinio darbininko pinigų sumą pasielgdavo tokia tvarka: 63 procentus uždirbtos sumos iš-

Antanas laisvalaikiu gamino įvairius elektros prietaisus

kart pervedavo į sąjunginį biudžetą. Iš likusių 37 procentus atskaičiuodavo už maistą, drabužius, gyvenamas patalpas, tai yra už viską, ką gaudavo ir ką turėdavo gauti, bet negaudavo. Kas po to likdavo, tą atiduodavo darbininkui.

Pirmąją „algą“ gavau 1952 m. gegužės mėn. Kadangi balandžio mėnesį aš dirbau labai stachanovietiška, tai gavau 11 rublių. Už tą visą „algą“ nusipirkau papirosų „Maskva-Volga“ vieną pakelį pilną ir dar tris papirosus palaidus.

Pinigų lageryje turėti buvo uždrausta. Prižiūrėtojas iškra-

tes kišenes ir radęs pinigų, be jokių ceremonijų atimdavo. Vietoj pinigų buvo išduodama kortelė, ant kurios buvo užrašyta pinigų suma.

Visa prekyba vykdavo per langelį. Pirkėjai eilėje stovėdavo lauke. Priėjęs prie parduotuvės langelio paduodė tą kortelę, pardavėjas atsiverčia knygą, susiranda kortelės numerį ir klausia, ką nori pirkti. Aš paprasčiau pakelį papirosų už 10 rublių. P a r d a v ė j a s užrašė knygoje ir ant kortelės: pirkti už 10 rublių, likutis 1 rublis. Kol aptarnauja vieną pirkėją praeina 15–20 minučių, o tuo metu stovintys laukia savo eilės.

Prekes dažniausiai atveždavo tokias, kurių neišpirkdavo taip vadinamame mieste: brangūs papirosai, pasenę saldainiai, visa kita taip pat... Buvo ir „nagruzka“: nori pirkti 100 gramų saldainių, tai kartu turi pirkti kokią nors brangią prekę. „Nagruzkos“ buvo ir laisvose parduotuvėse. Kada jos išnyko, nežinau. Laisvose parduotuvėse, manau, kad apie 1960 metus.

(Bus daugiau)

Ilsėkitės ramybėje

Algirdas Genys 1959–2020

Gimė 1959 m. Irkutsko sr., Čeremchove. 1981 m. Lietuvos valstybiniame kultūros institute įgijo fizinio lavinimo mokytojo specialybę. 1997 m. Danijos karališkojoje akademijoje išklaušė batalionų ir vadų kursą. 1990–1995 m. buvo Jurbarko savivaldybės tarybos narys; 2007–2011 m. savivaldybės tarybos narys.

Algirdas Genys – Jurbarko šaulių sąjungos įkūrėjas, 1991 m. Sausio 13-osios Parlamento gynėjas, buvęs LPKTS Jurbarko filialo pirminis kuopos vadas. Prieš keletą metų apdovanotas Lietuvos krašto apsaugos sistemos medaliu civiliams „Už nuopelnus“, kuris skiriamas už ypatingus nuopelnus stiprinant krašto apsaugą tarnybos metu. 2015 m. buvo apdovanotas LPKTS 2-ojo laipsniu žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“, daugybe kitų medalių ir padėkų. Visa Lietuva neteko brangaus sūnaus, patrioto, kuris buvo vertinamas ne tik kariškių, bet ir civilių. Jis savo gyvenimu vykdė šventą įsipareigojimą Lietuvai: ramiai, ištikimai, niekada nedaugžodžiaudavo. Buvo principingas, draugiškas žmogus. Su žmona Alina užaugino tris vaikus: du sūnus ir dukterį.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą, brolių Vidą ir artimuosius.
LPKTS Jurbarko filialas

Ignas Levinskas 1938–2020

Gimė Pasvalio r., Jukiškių k. gausioje šeimoje, kurioje, be jo, augo keturi broliai ir sesuo. Ignas mokėsi Joniškėlio vidurinėje mokykloje. Nuo 1956 m. joje veikė slapta patriotinė organizacija „Geležinis vilkas“, kuriai jis priklausė. Šios organizacijos tikslas buvo vystyti pasipriešinimo judėjimą. Jie rengdavo susirinkimus, skleidė kitiems mokiniams laisvos Lietuvos idėjas, agitavo jungtis ir kovoti. Reikšmingiausias šios organizacijos darbas buvo atliktas 1957 m. sausio 1-osios naktį – Trispalvės vėliavos, kurią pasiuvo Ignas, iškėlimas Joniškėlio ažuolyne. Iškėlimo akcijoje dar dalyvavo S. Naglis, R. Katkevičius, P. Svirplys, A. Karoblis, R. Keturakis. Vėliava kabojo visą dieną, nes apvyniota laidais Trispalvė sudarė įspūdį, kad užminuota. Penki organizacijos nariai buvo pašalinti iš mokyklos. Vėliavos kėlėjus sovietų saugumas areštavo tik 1957 m. vasario 14 d. – išvežė iš Joniškėlio vidurinės mokyklos 11 klasės suolo į Lukiškes, vėliau į Mordovijos lagerius. Ignas Mordovijos lageriuose kalintas dvejus metus.

1960 m. sugrįžus Lietuvon, didžiausia problema buvo įsidarbinti. Pavyko įsidarbinti Pakruojuje. Igno Levinsko darbštumas lėmė, kad beveik visą laiką dirbo vienoje darbovietėje – Pakruojo valstybinės kelių valdybos meistrų, darbų vykdytoju. Su žmona Ramute pasistatė namą, užaugino du sūnus ir dukterį. Buvo kuklus, draugiškas. Pastaraisiais metais dėl prastos sveikatos renginiuose dalyvavo retai.

Palaidotas Pakruojo r., Linksmučių kapinėse.
Reiškiame nuoširdžią užuojautą žmonai, artimiesiems.
LPKTS Pakruojo filialas

Ilsėkitės ramybėje

Ona Stankutė-Deveikienė 1933–2020

Gimė Mergežerio k. Varėnos r. ūkininkų šeimoje, kurioje augo keturi vaikai: vienas sūnus, kuris buvo išėjęs į partizanus ir paaukojęs gyvybę už Lietuvos laisvę ir trys dukterys. Ona buvo vidurinioji. 1948 m., trėmimo metu, mama jau buvo našlė. Šeima ištremta į Krasnojarsko kr., Užuro r., Karnilovo k. 1958 m. Onutė ištekojo už tremtinio Vinco Deveikos. 1959 m. buvo reabilituoti, tačiau į tėviškę grįžti negalėjo, neregistravo. Apsistojo Kuršėnuose pas svetimus žmones ir pradėjo kurti nelengvą gyvenimą. Onutė įstojo mokytis į Kuršėnų kooperacijos mokyklą, ją baigusi, dirbo Pavencių parduotuvėje, o vėliau – laikraščių kioske. Pradėjus kurtis buvusių tremtinių klubui, aktyviai įsijungė į jo veiklą. Eilę metų buvo renkama į tarybą, kur aktyviai ir sąžiningai dirbo.

Palaidota naujosiose Kuršėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį Ireną, vaikaičius ir artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas

Užjaučiame

Skaudžią netekties valandą, mirus vyrui, užjaučiame Redą Mariją Tatorienę, 1941 m. tremtinę, buvusią ilgametę LPKTS Panevėžio filialo tarybos narę, aktyvią visuomenininkę.

LPKTS Panevėžio filialo taryba

Užjaučiame

Mirus buvusiam tremtiniui Vladislovui Krivickui, nuoširdžiai užjaučiame žmoną, ilgametę LPKTS Radviliškio filialo valdybos narę Stanislavą Krivickienę ir seserį Valeriją Štankelienę. Netekties skausmą tesumažina nuoširdi mūsų užuojauta.

LPKTS Radviliškio filialas

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe„baltųjų dėmių“remia (2020 m. skirta 11800 eurų)

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

2 spaudos lankai. Tiražas 1310 egz. Kaina 0,90 euro.

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Monografija – „Papasakoti Trakai“

Irena JOCIENĖ

Trakų viešojoje bibliotekoje buvo pristatyta traketės, kultūros antropologės, humanitarinių mokslų daktarės, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Sakytinės tautosakos skyriaus mokslo darbuotojos, Trakų kultūros tyrinėtojos Linos Leparskienės monografija „Papasakoti Trakai“.

Tai antroji autorės knyga. 2019 m. bibliotekoje buvo pristatyta L. Leparskienės knyga „Vietiniai: nepaprasta kelionė į Trakų kraštą“. Nuo 2007 m. ji pradėjo rinkti vyresnės kartos vietos žmonių atsiminimus ir pasakojimus.

Monografija „Papasakoti Trakai“, pasak autorės, ne kraštotyra, o rimtas mokslinis tyrimas, kurio metu kalbinti Trakų ir aplinkinių kaimų žmonės. Jų pasakojimai, liudijimai, atsiminimai apie vietas, istorinius įvykius, žmones užrašyti taikant interviu metodą. Pasak leidinio autorės, knyga gimė po daugiau nei dešimtmetį trukusių tyrimų, kurių metu užrašyti įvairių tautybių vietinių ir nevietinių trakiečių gyvenimo pasakojimai atvėrė savitą kasdienių Trakų pasaulį.

Šis pasaulis skamba Vilnijos kraštui būdingomis kalbomis. Knygai iliustracijas kūrė Radvilė Tijūnelytė, kurios piešiniai įkvėpti senųjų nuotraukų ir šiuolaikinių Trakų. Autorė savo pirmojoje monografijoje „Papasakoti Trakai“ pasirinko tirti ir rekonstruoti jau kone išnykusį vietos pasaulį, kurio apraiškas dar galima apčiuopti vyresnės kartos trakiečių pasakojimuose ar elgesyje.

Susitikimo metu buvo demonstruojamas šiemet „Pragiedrulių“ konkurse apdovanotas Č. Rulevičiaus ir L. Leparskienės sukurtos kultūros laidos „Zigmas“ (rodyta per Trakų televiziją

„Aidas“) filmas, kuriame pasakojama apie vieno knygos herojaus gyvenimą. Autorė įdomiai komentavo filmo fragmentus. Savo mintimis ir išvalgomis apie tautinių mažumų gyvenančių Trakuose, santykius ir ypatumus dalijosi ir renginio dalyviai. Apie bendradarbiavimą su L. Leparskiene, kultūrinių laidų kūrimą, filmo „Zigmas“ filmavimą pasakojo operatorius Č. Rulevičius.

Ši knyga, pasak Linos, skirta „kaupiantiems atminties archyvą ateities kartoms“.

Apie gyvenime sutiktus žmones

(atkelta iš 1 psl.)

Jis stovi prie Bijos upės, 163 km į pietryčius nuo Barnaulo. Iš ten penkias parasvarė stepe iki Togulo, o apgyvendino Kamena Plios ūkyje, kur sulaukė 1942 m.. Ten jau ir bulvių lupenų sėklai turėjo, kai staiga išgirdo, kad kažkokia Amerika juos, tremtinius, kviečianti. Vieni savo noru, kiti į ją Ameriką per prievartą Lena išplaukė, o jie, Ulinskai, nespėjo – Lenoje ledai sustojė – užsibaigusi navigacija, tad taip jie nepamatę Lenos žiočių prie Laptevų jūros. Jiems atitekęs Židajus upės viduryje, prie pat Oliokminko, kur po kelių metų ir Stasiukas gimė. Tai jau Juozo, ištremtas trylikos metų, sūnus. Kitiems teliko tik tokios eilutės: Petras Ulinskas mirė Kaslageryje 1941 m. gruodžio 11 d., nepakėlęs sunkaus darbo ir bado. Svetimame krašte mirė: Simonas Ulinskas (Juozo dėdė) – 1942 m. rugsėjo 20 d.; Ona Ulinskaitė – 1942 m. spalio 24 d.; Antanina Ulinskienė (Petro žmona) – 1944 m. liepos 8 d.

1959 m. Juozas Ulinskas su žmona Onute (Beniulyte) ir sūneliu Stasiuku, jau dešimties m. berniuku, grįžo į Lietuvą, pakėlę tremtį, pažeminimą ir per vargus vos išsikūrę Šakių rajone. Juk ir tada dar buvę dorų žmonių, kurie vienaip ar kitaip padėjo.

Seimos istoriją šiandien gali papasakoti tik Stanislovas Ulinskas, gimęs Oliokminko, prie pat Lenos. Jam jau

aštuoniasdešimt. Ten jis ir pirmuosius lietuviškus žodžius iš motinos lūpų išgirdęs: „Aš tau mama, mamytė, o jis – tavo tėvelis, tėtukas. Aš esu lietuvis, mūsų tėvynė – Lietuva...“

Ten vaikai rėkavę visai kitaip... net mušti puolę, kas tu toks? Jų kalbos nemoki... Paskui jis sužinojęs, kas ta Lietuva, kad joje likę 70 hektarų senelių žemės, gražios, didelės trobos, kad buvę daug savo gyvulių, kad patys melžę karves, iš pieno gaminę varškę, grietinę, o iš jos – sviestą muštokėse sukę, kad duoną ant ajerų kepę, nes patys rugius auginę. Ir viską tai šautuvėti dėdės atėmę, o vieną rytą juos visus išvežę į šitą šaltą kraštą...

Baisiausias žodis – mirtis

Sunku buvo mažam vaikui tai suprasti. Reikėjo gyventi taip, kaip tame šaltyje gyveno visi atvežtieji, išikasus į žemę ir laukti šiltesnių dienų. O lūpose baisiausias žodis – mirtis. Net ir tėvai, kas ji yra, negalėjo paaiškinti, o gal nenorėjo. Bet berniukas vis tiek žinojo, kad žmogus, kai neturi valgio, bado miršta; tada jį nuveža toliau nuo lūšnių ir po sniegu ar ledu paguldo, moteris dar lietuviškai pagieda, senelė parauda. Po dienos kitos ir vėl tas pats... Kai Stasiukas labai įsinori valgyti, o tėvai neturi ko jam duoti, prašo, kad jį vežtų į Lietuvą, kur ant ajerų kepama duona. Nors jos kvapo jis nenutuokė.

Ir mama negalėjo apie tą kvapą daugiau paaiškinti.

Sunku rašyti šį rašinį, girdėti Stanislovo Ulinsko pasakojimą, skaityti kompiuterio monitoriuje eilutes apie Ulinskų šeimos tragediją, nors aiškiai suvoki to meto tremties baisumus, tolimą kelionę į Sibirą, prie pačios tolimiausios upės, gražiai pavadintos: Lena. Vienus ji pražudė, o štai Ulinskams lyg ir padėjo: kai kitus tremtinius baržomis gabeno prie Laptevų jūros – Ulinskai ir jų būsimoji marta Onutė Beniulytė pasiliko su jais krante, Židajuje.

Tad keli žodžiai ir apie Beniulius, Onutės tėvelius Aleksandrą ir Antaniną. Mat kartu su jais į tremtį keliavo ne tik Onutė, bet ir jos sesutė Benedikta, brolis Juozas. Gyveno jie iki tremties Lazdijų rajone, Kučiūnų kaime. Dabar Stanislovas pasakoja, jog Lietuvos Ypatingajame archyve pavartęs išplėsytą Beniulių bylą ir užtikęs šturpų prokuroro nutarimą: Aleksandrą Beniulį – sušaudyti. Manoma, kad toks siūlymas kilęs dėl to, kad jo brolis Stasys Beniulis buvęs Lietuvos kariuomenės kūrėjas, savanoris, tarnavęs Marijampolėje. Prasiėjęs okupacijoms, pabėgęs jau iš sovietų kariuomenės, o kilus karui, perėjęs fronto liniją, pasidavęs vokiečiams, kurie irgi vos jo nesusaužė. Gal ir Stasiukas jo garbei tokį vardą gavo? Tai tokios trumpos Stanislovo Ulinsko senelių, tėvų ir Beniulių gyvenimo istorijos.

Gimtų vietų neaplankė

Šiandien aplankyti gimtąsias vietas prie Lenos Stanislovas gali tik mintyse. Jo tėtis, Juozas, dar buvo nuvykęs į tuos tolius už tūkstančių kilometrų, bet Lena buvusi tokia pat baisi ir nežadėjusi net ledų parodyti, po kuriais gulį jų, Ulinskų, saviškiai. Daug vėliau Stanislovas atsitiktinai susipažino su tremtyje, bet Komijoje, gimusiu Geniumi Balkevičiumi. Pradėjo bendrauti. Genius pasiūlė nors į jo tremties vietas nuvykti. Mintis patikusi ir jo sūnui Vladui. Juk Komija žymiai arčiau.

Tai jis, sūnus Vladas ir Genius Balkevičius bei dar keli kiti vyrai ne kartą vyko į Gališorą, esantį netoli Kudymkaro, Permės srityje, paminklo baisiajai praeičiai statyti... Juk tremtis – visų gilus ir vienodas skausmas tokia pat netektis. Dažnai žiūriu į paminklo statytojų nuotrauką, kurioje su draugais išiamžinė Genius Balkevičius, Stanislovas Ulinskas ir Vladas Ulinskas.

Jie nepamiršo ir mano tėčio kapo Tukačio kapinėse aplankyti. Juk ir mūsų tremtis – šalia. Stanislova Ulinską dar ir pareigos įpareigoja. Jis – tremtinių bendrijos valdybos pirmininkas ir daugelio renginių Vilniuje organizatorius, ir Nuolatinės tarpinstitucinės komisijos politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą ir jų socialinės integracijos klausimams spręsti narys.